

مناسبت حکم و موضوع

و

تطبیقات آن در فقه

WWW.Kerob.ir

نویسنده:

رضا اسفندیاری

فهرست مطالب

۱۱ مقدمه
فصل اول: مفاهیم و کلیات/۱۷	
۱۸ گفتار اول: مفاهیم
۱۸ ۱. مفهوم شناسی حکم
۱۸ حکم در لغت
۱۹ حکم در اصطلاح
۲۲ گستره مفهومی حکم شرعی
۲۹ ۲. مفهوم شناسی موضوع
۲۹ موضوع در لغت
۲۹ موضوع در اصطلاح فقه
۳۱ اقسام موضوع و متعلق
۳۳ ۳. مفهوم شناسی کارکرد
۳۴ ۴. مفهوم شناسی ظهور
۳۴ ظهور در لغت
۳۵ ظهور در اصطلاح
۴۰ ۵. مفهوم شناسی تطبیق
۴۱ گفتار دوم: کلیات
۴۱ ۱. تبعیت احکام از ملاکات
۴۲ اندیشه انکار و مبانی آن
۵۰ اندیشه اثبات و مبانی آن

۲. نسبت مناسبت حکم و موضوع با ظهور ۱۶۵
- دیدگاه تقدم ظهور قوی ۱۶۶
- دیدگاه مرجعیت (عرف و ظهور) و تفسیر (استناد معتبر شرعی) ۱۶۷
۳. شرایط حجیت تناسب موضوع و حکم ۱۶۹
- به حد ظهور رسیدن ۱۷۱
- مخالف نبودن با اصول قطعی در ادله احکام ۱۷۳
- قدر متیقن از تناسب حکم و موضوع ۱۷۳
- کشف مناظر حکم در ادله لفظی ۱۷۵
- الغای خصوصیت از موضوع ۱۷۷
۴. نقد و بررسی حجیت مناسبات حکم و موضوع ۱۸۰
- قطعی نبودن و اطمینان نرفته مناسبت در استنباط و موضوع حکم از ادله ۱۸۰
- مشتبیه بودن احکام به نسبت آمده از مناسبت حکم و موضوع ۱۸۳
- بیضابطه بودن ملاکهای دستیابی به مناسبت حکم و موضوع ۱۸۵
- اعمال رأی شخصی ۱۸۸
- عدم امکان دستیابی به ملاکات احکام ۱۹۲
- ثابت بودن احکام الهی ۱۹۵
- گفتار سوم: کارکرد مناسبت حکم و موضوع در تبیین گستره و تطبیقات آن ۱۹۸
۱. کارکرد مناسبت حکم و موضوع در تضییق دایره حکم و تطبیقات آن ۱۹۸
۲. کارکرد مناسبت حکم و موضوع در توسعهی دایره حکم و تطبیقات آن ۲۰۶
- گفتار چهارم: کارکرد مناسبت حکم و موضوع در رفع اجمال و تطبیقات آن ۲۱۰
- گفتار پنجم: کارکرد مناسبت حکم و موضوع در تخصیص ناپذیری حکم و تطبیقات آن ۲۱۱
- فهرست منابع ۲۱۳

الحمد لله الذي لا مؤثر في الوجود الا اياه ثم الصلوة
والسلام علي اول ما خلق الله وعلي آله آل الله.

سخن حکیمانه سخنی معقول و متناسب است، سخنی است که صدر و ذیلش باهم سازگار و حکم و موضوعش متناسب باشد. سخن شارع حکیم نیز معقول است و شریعتی که برآمده از سخن شارع است باید احکامش با موضوعاتش متناسب باشد؛ اما گاهی این شبهه به ذهن میآید که در فهم بعضی از متون دینی فقها توجه لازم به این امر را ندارند و از لحاظ آن غفلت می کنند. در حالی که بسیاری از فقها در استنباطشان به این معیار تناسب عقلایی حکم و موضوع توجه داشته و با استناد به آن، گاهی از قلمرو عموم و اطلاق آیه قرآن و حدیث دست کشیده اند و گاهی حکم یک واقعه قرآنی یا حدیثی را به موارد دیگر تسری داده اند. روشن است بعضی از نصوصی که دست کم دوازده قرن قبل بیان شده است، تنها با در نظر گرفتن شرایط زمانی و مکانی بیان آنها متونی معقول است؛ و با اجتهاد به روز، احکام برآمده از آنها نیز می تواند با موضوعاتشان متناسب باشد.